

Akkerbouwer Wijnand Eleveld in Smilde

Afrikaantjes om grond te ontsmetten

In samenwerking met onderzoekers van het laboratorium HLB in Wijster hebben Drentse telers 200 hectare afrikaantjes op landbouwgrond ingezaaid. De verwachting is dat er komende jaren meer areaal bijkomt. Voor bloembollentelers is het afrikaantje interessant als alternatief is naast chemische grondontsmetting. Akkerbouwer en bloembollenteler Wijnand Eleveld zaaide 45 hectare afrikaantjes in.

Onderzoeker Weijnand Saathof (links) en akkerbouwer Wijnand Eleveld in veld met afrikaantjes.

Tekst: Ellis van Wees
Beeld: Frank Uijlenbroek

In de schuur van het akkerbouwbedrijf van Wijnand Eleveld is het een drukte van belang. Sorteermachines staan er luidruchtig te draaien om de net geoogste tulpenbollen te sorteren. Veertig werknemers, tien vaste mensen en dertig Poolse seizoenarbeiders zijn er elke dag aan het werk om de laatste knoppen van de lelies te halen.

Voorlopig zal de drukte nog even aanhouden op het bedrijf dat 230 hectare groot is. De akkerbouwer verbouwt leliebollen (90 hectare), tulpenbollen en krokussen (60 hectare) afrikaantjes (45 hectare), bieten, pioenroos (7 hectare) mais en graan (80 hectare).

In 2006 is Eleveld voor het eerst begonnen afrikaantjes te telen in het kader van een subsidieproject van de provincie. Pure noodzaak

om te experimenteren vindt de akkerbouwer. De Drentse lelietelers liggen al jaren onder vuur, omdat ze chemische middelen gebruiken om de grond aaltjesvrij te krijgen voor de leliebollenteelt. „De beeldvorming in de media is erg negatief. We worden afgeschilderd als asociale boeren die er een potje van maken en met een grote spuit het land op gaan.”

Gewasbescherming

Zelf wil Wijnand Eleveld laten zien dat hij wel degelijk rekening houdt met zijn omgeving en zijn best ervoor doet zo min mogelijk gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken. Toen hij hoorde van het voornemen van onderzoeker Weijnand Saathof van het laboratorium HLB om proeven met afrikaantjes te doen op Drentse landbouwgrond was hij gelijk enthousiast en wilde meedoen.

Vorig jaar wezen eerdere proeven op acht kleine Drentse proefvelden uit dat de afrikaantjes een goede bodemontsmetter zijn en de meeste aaltjes doden. „Het was een verbluffend goed resultaat”, zegt onderzoeker Saathof. „Wel moeten telers er rekening mee houden dat deze natuurlijke manier duurder is dan chemische ontsmetting. De afrikaantjes moeten minimaal 100 dagen groeien. Zolang ben je het land kwijt om andere gewassen op te telen.”

Er was nog meer nodig om de teelt van afrikaantjes financieel aantrekkelijk te maken voor de bollentelers. „In de afrikaantjes zit de stof luteïne, die de farmaceutische industrie gebruikt om medicijnen te maken tegen ouderdomsblindheid”, zegt Saathof. „Nu wordt deze stof uit het buitenland gehaald zoals Mexico waar op grote schaal afrikaantjes worden verbouwd. Dat hoeft

niet meer als we de afrikaantjes uit eigen land kunnen halen. Ik heb besprekingen gevoerd met medische bedrijven die al toezeggingen hebben gedaan dat zij de afrikaantjes van telers willen afnemen.”

Nog een andere afnemer van afrikaantjes is de veevoederindustrie. „Luteïne wordt in kippenvoer verwerkt”, zegt Saathof. „Als kippen dit eten, krijgen de eieren mooie gele dooiers.”

Aaltjesdodende werking

Saathof vertelt dat de aaltjesdodende werking van afrikaantjes in 1953 werd ontdekt door een bloembollenkweker. Daarna is onderzoek gedaan waarbij bleek dat de dodende werking alleen optrad bij levende afrikaantjes en niet bij extracten of ondergewerkte afrikaantjes.

De aaltjes moeten de wortel binnendringen van de afrikaantjes en worden dan gedood doordat bij het beschadigen van de cellen een giftige stof ontstaat. Alleen aaltjes die diep de wortel binnendringen worden gedood.

„Uit de proeven die we vorig jaar hebben gedaan, is gebleken dat de meeste aaltjes goed te bestrijden zijn met afrikaantjes”, zegt Saathof. „Alleen het aaltje *Trichodorus* is een probleem. Dat kan de afrikaantjes op de een of andere manier goed weerstaan.”

Akkerbouwer Eleveld zaaide op verschillende percelen bij zijn akkerbouwbedrijf in Smilde de afrikaantjes in. Op één perceel dat hij samen met onderzoeker Saathof laat zien, staan verschillende soorten afrikaantjes. Het laboratorium HLB gebruikt dit perceel om nader onderzoek te doen.

„Sommige soorten afrikaantjes zijn wat voller en groter”, zegt Saathof. „Daardoor hoeven akkerbouwers zich minder zorgen te maken over onkruid.”

Volgens Saathof draait de proef nu vooral om de vraag hoe het afrikaantje het beste kan worden geteeld, geoogst en verwerkt, zodat het bloempje zoveel mogelijk van het kostbare stof luteïne oplevert.

Sikkelmachine

Akkerbouwer Eleveld houdt zich ondertussen bezig met de vraag op welke manier hij de bloemen van de afrikaantjes gaat oogsten. „Samen met Weijnand Saathof ben ik een machine aan het ontwikkelen waar we de bloemen mee kunnen oogsten. Het is ontdekken wat de beste manier is.”

Al met al is Eleveld blij met de ontwikkeling dat hij minder gewasbeschermingsmiddelen hoeft te gebruiken voor de teelt van bloembollen. „Het zal niet helemaal zonder gaan, dat is een illusie. Het is echter een begin. Onlangs was ik ook bij de ondertekening van het bollenconvenant van de gemeente Aa en Hunze. Daarin hebben bollentelers uit de streek een aantal afspraken gemaakt met de gemeente. Zo komt er een bufferzone in de buurt van openbare gebouwen en campings. Verder hebben we afgesproken niet te spuiten bij bepaalde weersomstandigheden. We zullen ook de omwonenden informeren over de percelen waar lelies op komen te staan. Een goede zaak vind ik. Het laat in ieder geval de goede wil van de bollentelers zien om zorgvuldig om te gaan met de omgeving.”

Verlaggeefster Ellis van Wees in gesprek met akkerbouwer Wijnand Eleveld (links) en onderzoeker Weijnand Saathof.

Bedrijfsgegevens

De opa van Wijnand Eleveld kocht in de jaren dertig het akkerbouwbedrijf in Smilde. In 1952 besloten de ouders van Wijnand Eleveld er te gaan boeren. Op zijn 22ste nam Wijnand Eleveld het bedrijf over van zijn vader.

Datum: 16 juli 2015.

Tijd: 14:30 – 16:00 uur.

Koffie: Wijnand Eleveld drinkt zijn koffie zwart. Onderzoeker Weijnand Saathof drinkt zijn koffie met melk.